

PROSTORSKE SKUPNOSTI

Prostorske skupnosti so družbeno urejene in organizirane enote, znotraj katerih smo ljudje opredeljeni s pripadnostjo prostoru&navezanostjo na prostor. So tudi družb.skupine, ki združujejo ljudi, ki pripadajo določenemu prostoru&so nanj navezani. Ljudje se vanje povezujejo zaradi zadovoljevanja potreb&izvajanja različnih dejavnosti.

Posameznik se poistoveti s prostorom&ljudmi med katerimi živi, zato imajo pomembno vlogo pri oblikovanju člov.identitete. Vsako prostorsko povezovanje vključuje politične, gospodarske, socialne procese&dejavnosti.

Pomen prostora za posameznika in družbeno skupino: prostor, ki ga naseli določ.skupina,postane 'lastnina' strogo zamejena&ločena od drugih. Ozemlje je življ.prostor, s katerim se skupina poistoveti, ga preoblikuje&se vanj čustveno naveže-dobi čustveno vrednost &simbolne pomene. Še poseben pomen imata naravno okolje&prostor za prvobitne skupnosti (domorodci), pri katerih je ozemlje,na katerem bivajo,temeljni vir združevanja & oblikovanja identitete.

Prostorski simboli: Ljudje so večinoma navezani na svoj dom,domači kraj, pokrajino, domovino.Ti občutki se velikokrat ohranijo tudi v primerih,ko ljudje zapustijo dom oz.domovino. Značilni simboli slovenstva so tako Triglav,Jadran,Blejsko jezero,lipa,kozolec. Raba prostor.symbolov zadovoljuje potrebo po življ.orientaciji& osrediščenju,pa tudi potrebe po domačnosti,pripadnosti&varnosti,ki so za moder.človeka v glob.civilizaciji čedalje pomembnejše.

Pomen in vloga globalizacije: svet je v zadnjih 2h stoletjih doživel velike&burne spremembe,še posebej v obdobju po 2.svet.vojni. Število&intenzivnost stikov med narodi&državami sta se zelo povečala.Vsi deli sveta so med seboj povezani&odvisni drug od drugega veliko bolj kot v preteklosti. Svet je postal prava 'globalna vas',še posebej pod vplivom hitrega razvoja inform.-komun. Tehnologije v zadnjih desetletjih.

Sociolog **Immanuel Wallerstein** v svoji teoriji svet.sistema poudarja pomen ekonomije,natančneje kapital.gospodarstva: Posamezni narodi&države, čeprav so polit.samostojni,so se prisiljeni vključevati v svet.delitev dela,trgovino&gospod. Svetovna ekonomija se ne ozira na rasne,kulturne ,verske,polit.posebnosti,niti na stopnjko razvitosti držav&skupnosti. Danes stopamo v pomembno obdobje,ko bo treba oblikovati nove polit.,gosp.,kult.&druge strukture,saj so stare izčrpale svoje

možnosti za premagovanje problemov posameznika&družb. (ekološ. problemi, prepad med razv.&nerazv.državami,rasizem, medetnični konflikti).

Posledice globalizacije:

zaradi nje smo ljudje po eni strani čedalje bolj povezani,različne meje so vedno manj pomembne, komun.-inf.tehnologija pa omogoča vključenost v svet.dogajanja s katerekoli lokacije.

Po drugi strani pa smo priča težnjam po vse večji diferenciaciji&osamosvajanju manjših enot&skupnosti&poudarjanju posebnosti&različnosti v glob.svetu.

Amerikanizacija: razširjanje amer.kult.vrednot,jezika,načina življ.;McDonald's, Coca-Cola, rač.tehnologija,filmska industrija.

Kriteriji razvrščanja prostorskih skupnosti:

- *velikost prostora*(regionalne,nacionalne, mednarodne ,globalna)
- *število&porazdelitev preb.*(gostota naseljenosti)
- *način življenja glede na dejavnosti*(mnogovrstnost dejavnosti,specializirane potrebe)
- *kronološki kriterij* (tradicionalne-vaške,moderne-mestne ,postmoderne-vas&mesto).

Lokalne skupnosti: so najmanjše,najožje skupnosti,v katerih ljudje izvajajo večino vsakodnevnih dejavnosti &zadovoljujejo temeljne potrebe; urejajo prostor ,zadovoljujejo skupne potrebe(igrišče,šola,zdr.dom,trgovine,...),se upravno-politično organizirajo,razvijejo občutek pripadnosti.

Regionalne skupn.: so manjša območja v državi,lahko združujejo tudi določ.dele razl.držav.Nastale so pod vplivom razl.dejavnikov,tako poznamo:

naravne(podnebje,vegetacija,geografski vpliv),*zgodovinske*(posledica fevdalne razdelitve Evrope) ,*gospodarske*(gosp. povezanost& odvisnost),*urbane*(središče=mesto,okrog se širijo naselja),*upravno administrativne*(država se zaradi lažjega upravljanja razdeli na občine,okraje,dežele).

Koncept regionalizacije: je delitev dol.ozemlja na upr.-polit.enote na podlagi zgodov.regij. Region.samostojnost preprečuje konflikte v državi,ki nastanejo zaradi etnič.&kult. posebnosti. Danes želijo regije imeti večji vpliv v državi,ker ima vsaka regija svoje posebnosti,ki jih želi sama razvijati.Če je država preveč centralizirana,pride do neenakomernega gosp.razvoja,ker so v ospredju interesi središča države.

Nacionalne skupnosti: nastopajo kot nacion. ali večnacion.države.

Nacion.prost.skupnosti ali države imajo svoje ozemlje z natančno mednarodno priznanimi mejami& prebivalstvo,nad katerim je vzpostavljena državna oblast.Danes države del suverenosti iz razl.razlogov prenaša na medn.skupnosti,istočasno pa narašča pomen regionalnih skupn.,kjer v manjših skupnostih ljudje ponovno iščejo varnost.

Mednarodne skupnosti: so oblika povezovanja držav& narodov zaradi polit.,gosp.&varnost.interesov. Tako nastajajo gosp.zveze držav(€U)&vojaške zveze(NATO).

EU: nastala je iz Evr.gosp.skupnosti,ki je v 60.letih združevala IT,FR,NEM&dežele Beneluxa,v naslednjem desetl.se priključijo VB,DAN,IRSKA,v 80.letih še ŠVED,NORV&Avstrija. Nastala je iz gosp.razlogov,saj sta se Jap.&ZDA po vojni hitreje razvijali, evr.države pa so ugotovile da jim bodo ostale konkurenca,če se bodo povezale. Znotraj EU velja prost pretok ljudi,kapitala,storitev; konkurenca omogoča večjo produktivnost,ponuja boljšo kakovost&hitr.gosp.razvoj.

Svetovne global.skupnosti: naj bi bila najširša skupnost,ki povezuje celotno človeštvo. Na globalni ravni odpravljamo probleme,ki pestijo vse ljudi(npr.ekol.problemi,ki se ne tičejo kakih državnih mej&jih je nujno reševati kot planetarne probleme-segrevanje ozračja,večanje ozonske luknje).To omogočajo komun.-inf.sredstva,vendar nimajo vsi deli sveta enakih možnosti glede tega(ZDA-vsi svoj rač.,Afrika-niti elektrike nimajo).

Značilnosti družb.življenja v podeželskih skupnostih: večja soodvisnost od ljudi&naravnega okolja,nižja stopnja delitve dela,večji pomen primarnih družb.skupin,omejena družb.&prost.mobilnost,značaj primarne družb.skupine,maloštevilnost ljudi na velikem območju,večji pomen tradic.običajev,navad,religije.

Spremembe podeželskih skupn.v indust.dobi: beg s podeželja&depopulacija,propadanje&uničevanje kult.&naravne dediščine,mehaniz.&avtomatiz.kmetijstva&uporaba agrokemije,uničevanje izvirne kult.krajine&opuščanje podež.arhitekture,prenos industrije na podeželje.

Pomen,funkcije podeželja: pridobivanje hrane,gozdarstvo&črpanje surovin, turizem&rekreacija,narav.&kult.dediščina.

Deagrarizacija: je spreminjanje,preoblikovanje,propadanje podež.skupnosti,ki so posledice indust.revolucije.

Spremembe podeželja DaNeS: vaške skupn.se preobražajo iz zaprtih tradic.v moderne gospod.učinkovite enote,pri tem ima pomembno vlogo

mehaniz.kmetijstva,prometne povezave,množični mediji&razvoj turizma.Krhajo se notranje vezi vaških skupn.;podeželje se povezuje z mestom.

Značilnosti družb.življenja v mestih: zadovoljevanje potreb znotraj ustanov&organiz.,veliko ljudi na majhnem prostoru,anonimnost osamljenost odtujenost posameznika,zapletena organiz. &diferenc.družb.življ.,visoka delitev dela,neosebni formalni prehodni odnosi,izrazita delitev na javno&privatno sfero življ.,urbana segregacija,institucionaliziran družb-nadzor.

Problemi mestnega življ.:pomanjkanje ustreznih stanovanj ki so premalo kakovostna ali predraga,nerazvita infrastruktura ki povzroči manj razvite dežele,problem mestne delikvence&kriminala,ekološka ogroženost(smog,hrup,odpadki),fizično propad.mestn. središč &pretvarjanje v bivališča marginalnih družb.skupin.

Prednosti mestnega življ.: velika možnost zaposlovanja,zadovoljevanje štev.potreb(mesto je kult.,znans.,polit.,poslov.,finan.središča mod.družbe),svoboda(anonimnost)omogoča posamezniku več osebne svobode&oblikovanje,primarne skupine ki se oblikujejo na osnovi prijatelj.stikov&prost.bližine bivanja(soseske,četrtri).

Razlogi za suburbanizacijo: strah pred kriminalom&iskanje varnosti,iskanje višje kakovosti življ.,umik pred pripadniki nižjih slojev,prostorska segregacija.

Problemi sodobnega urbanizma: razbremenitev osrednjih urb.območij,komunalna urejenost,promet.povezave,reševanje ekol.problemov,pomanjkanje stanovanj,črna gradnja,krčenje obdelov.površin.

Urbanizem: je znanost o načrtovanju&urejanju mest,ki vključuje gradb.&arhitekturne vidike razvoja prost.skupnosti.

Dandanes prostorska bližina ni več najpomembnejši dejavnik

povezovanja&druženja ljudi; ljudje se bolj povezujejo glede na skupne interese,slojevsko&poklicno pripadnost,,polit.&svetovnonazorska preprič.,etnič./rasno pripadn.-kljub temu pa so tudi v večmilijonskih mestih navzoče težnje po združevanju&sk.bivanju ljudi v določ.soseskah&četrtrih na podlagi premožnosti,rasne/etnič.pripadnosti.

Metropola:veliko mestno naselje,ki združuje najpomemb.upravne funkc.za večje območje.

Metropolizacija: proces vsrkavanja manjših naselij v okolici mesta.

Suburbanizacija:širjenje mest zaradi gibanja prebivalstva proti obrobju mesta v iskanju višje kakov.življ.

Somestje ali konurbacija: samostojna naselja se metropolizirajo v nepregledno tkivo.

Značilnosti poseljenosti Slovenije: velika razpršenost naselij, le polovica ljudi je v mestih. Le 2 mesti imata več kot 100 tisoč preb. V zadnjem desetletju izstopa suburbanizacija pokrajine. Zaradi pomanjkanja stanovanj se ljudje preseljujejo v bližnja manjša naselja. Na podeželju blizu mest živi prebivalstvo z načinom življenja, ki je podoben mestnemu. To ohranja tradic. kulturo & onemogoča prehod v postmoder. urbano družbo

Trajnostni razvoj: predvideva uravnovešene, simbiotične odnose med urb. & narav. okoljem; ti vključujejo: zadovoljevanje potreb po čisti vodi & zraku, ekološko neškodlj. ravnanje z odpadki, zmanjšanje hrupa, dostopnost odprtih & zelenih površin, zagotavljanje možnosti za rekreacijo, estetsko urejen & privlačen prostor, ki se kaže v arhitekturi & urejenosti krajine: **trajnostno mesto** (sustainable city)-mesto prihodnosti. Mesta oz. urbana okolja ne morejo reševati ekol. problemov ločeno od gosp in družb.

Trajnostni razvoj mesta pomeni, da: mesto doseže skupaj z obdajajočim podežel. prostorom ekol. & soc.-ekonom. uravnovešenost prostora. Urbani sistem, ki te uravnovež. ni dosegel, se je znašel v krizi, saj so se v njem pokazale neg. posledice naše ind.-tehn. civilizacije. Prav tako kot skrb za naravne vire & zdravo okolje so v pojmu trajnosti zajete tudi kult. & člov. zahteve. Pomembno je družb. ravnotežje, humano & kulturno bogato okolje & psihična zadovoljitev; vsi ti parametri skupaj predstavljajo trajnostni razvoj mesta, ki je sklop prost. uravnovešenosti.

Značilnosti zaprtih stanovanjskih skupnosti: so še posebej v zadnjem desetl. zgrajene stanov. skupnosti s posebnimi pravili & vstopnimi pogoji. So zaprte soseske s plačanim varovanjem, bivanje si lahko privoščijo le najpremožnejši. Lastniki stanovanj se zavežejo, da bodo spoštovali kodeks & pravila skupnosti (odvoz odpadkov, urejanje okolice parkov, igrišč, rekreacijskih centrov, ...) Taka naselja Evan McKenzie imenuje Privatopia, 'privatopije'. Gre za privatizirano umetno utopično okolje z neživiljenjskimi togimi pravili & so odrezani od realnega življenja v mestih.

Vzroki: Lastniki tako bivanje v teh soseskah drago plačujejo, vendar jim to zagotavlja varno življ., ograjeno od tveganega življ. v velemestih - tam jim pretijo kriminal, brezposelnost, brezdomstvo